Bezpečnostní předpoklady a hrozby

(Ekonomická, religiózní a kybernetická bezpečnostní rizika)

Východiskem bezpečnostní politiky našeho státu i strategie Severoatlantické aliance je poznávat, analyzovat a hodnotit vznikající nové bezpečnostní hrozby, i ty dosud známé, které nabývají nové podoby nebo se jejich nebezpečnost intenzifikuje. Bezpečnostní hrozbou rozumíme mimo nás nezávisle existující vnější jev, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu; závažnost této hrozby je úměrná tomu, jak si tuto hodnotu ceníme; může být přírodním nebo společenským jevem. Bezpečnostní riziko je mírou pravděpodobnosti, že se hrozba stane reálnou. [1]

Z historického hlediska se dá obecně dá říci, že nejvážnějšími hrozbami jsou zápas o moc, nacionalismus a boj o energetické a surovinové zdroje.

Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 definovala pět hlavních bezpečnostních hrozeb: **terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, zhroucení státní moci a organizovaný zločin –** jde však o sekundární jevy. Tyto hrozby jsou selháním, neschopností světového a evropského společenství i vlád jednotlivých států řešit minulé, existující i budoucí problémy, jsou sekundárními důsledky příčin jiných, primárních. Proto je nutné základní metodologické odlišení hrozeb na primární a sekundární. Na příčiny a jejich následky.

Evropští představitelé si již uvědomili, že dynamika bezpečnostního vývoje vyžaduje, aby spektrum bezpečnostních hrozeb, jejich příčin, bylo pojato šíře.

V zájmu terminologického upřesnění a s přihlédnutím k dalším pramenům lze říci, že jde o předpoklady zajištění bezpečnosti ve světě.

V souladu s tím světová, evropská a naše bezpečnostní politika musí preventivně zajistit takové předpoklady bezpečnosti jakou jsou: **politická bezpečnost, ekonomická bezpečnost, finanční bezpečnost, sociální bezpečnost, potravinová bezpečnost, zdravotní bezpečnost, religiózní bezpečnost, soužití etnik, demografický vývoj, řízená migrační politika, dodržování lidských práv a svobod, environmentální bezpečnost, energetická a surovinová bezpečnost, technologická bezpečnost, zvláště jaderná, prevence a likvidace následků přírodních katastrof, kybernetická a informační bezpečnost.**

V zajišťování světové, evropské a naší bezpečnosti hrají rozhodující roli její klíčoví aktéři. Současnými klíčovými aktéry světového bezpečnostního systému jsou Spojené státy jako supervelmoc, Čína jako velmoc s potenciálem stát se supervelmocí a integrující se Evropa v Evropské unii se stále vzrůstajícím bezpečnostním vlivem a pro svou křesťanskou a humanistickou tradici jako stabilizující element. Rusko, Indie, Írán, Brazílie, Indonésie jsou faktickými nebo potenciálními regionálními velmocemi s aspiracemi dále posilovat velmocenské postavení, což se zvláště týká Ruska a zčásti Indie.

Ke klíčovým aktérům evropské bezpečnosti je nutné přiřadit instituce jako je Organizace spojených národů, Evropská unie, Severoatlantická aliance, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, Šanghajská organizace spolupráce, G8, G20, dále Mezinárodní měnový fond, Světová banka, nadnárodní monopoly (Exxon Mobil, ING

Group, Toyota Motor ad.), globální nevládní organizace (Greenpeace, Transparency International), média a internetové portály (CNN, BBC, Al Džazíra, You Tube ad.), ozbrojené organizace (al-Ká'ida, Talibán, mafie, drogové kartely, piráti ap.) event. další instituce. Vzdáleněji ASEAN (Společenství jihovýchodních asijských států), Africká unie, LAS (Liga arabských států), CCASG (Rada pro spolupráci arabských zemí Perského zálivu, ECOWAS (Ekonomické společenství západoafrických států), MERCOSUR (Jihoamerický společný trh).

Aktéry světové bezpečnosti tedy rozumíme státy s faktickým či potenciálním supervelmocenským a mocenským statusem, instituce se světovým bezpečnostním dosahem a další vážné bezpečnostní jevy, což nevylučuje existenci vlivu vůdčích osobností a jimi prosazovaných či přijatých bezpečnostních strategií, doktrín, politik, koncepcí, záměrů, cílů apod. Na druhé straně lze konstatovat vzájemnou závislost jednotlivých aktérů, což snižuje napětí, konfrontace a vznik konfliktů.

Mezi aktuální problémy mj. patří ekonomická, religiózní a kybernetická bezpečnost, ve vnitřní bezpečnostní politice i lobbyismus. Rozhodující je nalézt pro jejich eliminaci či minimalizaci protiopatření, pokud možno nejméně nákladná.

Ekonomická bezpečnost

Ekonomická bezpečnost by měla být základem každého státu, který chce prosperovat; jak však řekl jeden z referujících na konferenci Ekonomická bezpečnost České republiky, přesnější by byl výraz **bezpečnost ekonomiky**. [2] Z tohoto hlediska je prvořadá pozornost před investicemi ze zemí, které zároveň s ekonomickými zájmy usilují o to ovlivňovat vnitřní dění v příslušné zemi. Zvláště je třeba se bránit privatizaci částí strategické infrastruktury. Přišli jsme již o státní kontrolu nad vodou a plynem, totéž se může stát s leteckou dopravou. Chybějí nám adekvátní plány na ochranu infrastruktury. Údaje o stavu infrastruktury je přitom třeba utajovat, a to rozhodně lépe než dosud. Z vnitřních ekonomických hrozeb je nejvážnější s tím často spojená korupce. Největším budoucím rizikem může s velkou pravděpodobností být energetická bezpečnost, kterou nám nyní není a nejspíš nebude schopna zajistit ani Evropská unie, a pokud jde o Severoatlantickou alianci, její angažovat v této oblasti by mohla narazit na odpor světového veřejného mínění a mnohých aktérů světové bezpečnosti.

Nejslabším článkem je naše energetická závislost na Rusku. Čelit je jí možno diplomaticky, úsporami energie jako ve skandinávských zemích, hledáním nových zdrojů, lepším využíváním vlastních a investováním do jaderné energetiky. V ohnisku pozornosti musí být Transgaz, Čepro, Unipetrol a ČEZ. Možným potenciálem je naše legislativa, která znemožňuje řadě významných fondů u nás investovat. Vážným problémem jsou akcie v listinné podobě na doručitele, které umožňují korupci a podporu terorismu a organizovaného zločinu, protože jsou neregistrované, a tudíž nekontrolovatelné. Z tohoto hlediska bylo vážnou chybou zrušení finanční policie.

Pohled Kevina Rudda

Australský ministerský předseda Kevin Rudd ve spolupráci se svým kolektivem a poradci napsal v roce 2009 do únorového čísla časopisu Monthly rozsáhlý článek Australian Politics, Society and Culture s podtitulem Celosvětová finanční krize. [3]

Podle něho se tato krize stala jedním z největších útoků na ekonomickou stabilitu, jaký se odehrál za poslední tři čtvrtě století. Odráží největší selhání regulace v moderních dějinách. Znamená to, že autor považuje krizi za bezpečnostní hrozbu. Rudd se domnívá, že jde víc než jen o krizi na úvěrových, dluhových a derivátových trzích, trzích s nemovitostmi a na kapitálových trzích – nehledě na důležitost každého z těchto aspektů. Tato krize se podle něho rozšiřuje na širší frontu: je to finanční krize, jež se stala krizí obecně ekonomickou a může se stát krizí zaměstnanosti; v mnoha zemích způsobila krizi sociální a postupně i politickou. Dokonce se začínají objevovat úvahy o dlouhodobých geopolitických důsledcích imploze na Wall Street – její dopad na budoucí strategický vliv Západu, a zvláště Spojených států.

Celosvětová finanční krize již dokázala, že nebere ohledy na jednotlivce, na jednotlivá odvětví, ani hranice států. Je krizí současně pro jednotlivce, národy i celý svět. Je krizí jak pro rozvinuté, tak pro rozvojové části světa. Je krizí jak institucionální, tak i intelektuální a ideologickou. Zpochybnila převažující neoliberální ekonomickou doktrínu uplynulých třiceti let – doktrínu, na níž stály národní i celosvětové řídící rámce, jež tak velkolepě nedokázaly zamezit ekonomickému chaosu, který nás zasáhl. Administrativě prezidenta Baracka Obamy připadl úkol podpořit globální peněžní systém, který by vyvážil soukromé pohnutky s veřejnou odpovědností. Tento úkol je reakcí na vážné výzvy, jež představuje současná krize. Společnou myšlenkou, jež spojuje všechny tři tyto události, je **spoléhání se na činnost státu pro znovunastolení řádně usměrňovaných trhů** a znovuvytvoření domácí i celosvětové poptávky.

Peněžní trhy utrpěly dosud nejrozsáhlejší narušení. Hodnota celosvětových trhů s akciemi poklesla od svého vrcholu zhruba o 32 bilionů USD, což odpovídá společnému hrubému domácímu produktu zemí G7 za rok 2008. Úvěrové trhy téměř vyschly a nárůst úvěrů je na nejnižší úrovni od druhé světové války. Ceny domů v mnoha zemích prudce klesaly, stejně tak americké ceny šly dolů největší rychlostí od počátku novodobých záznamů. Reálná ekonomika čelila jednomu z nejtěžších zaznamenaných období. MMF odhaduje, že rozvinuté ekonomiky se zúží poprvé za šedesát let, čímž počet nezaměstnaných v zemích OECD naroste o osm milionů. V rozvojových zemích by podle odhadů Mezinárodní organizace práce mohla finanční a ekonomická krize uvrhnout do chudoby více než sto milionů lidí. Tato krize navíc způsobila nebývalé výdaje a zadlužení vlád, jimž bude citelné ještě v následujících desetiletích. Odhadovalo se, že deficit Spojených států bude v roce 2009 celých 12,5 % HDP. A odhady celkových (skutečných a závislých) finančních závazků plynoucích z pomoci bankám a záruk dosáhly více než 13 bilionů USD. To je více než náklady na všechny větší války, v nichž kdy Spojené státy bojovaly. USA se ztížilo získávat v zahraničí nové půjčky.

Krize zasáhla životy rodin rostoucí nezaměstnaností, snižováním nárůstu mezd a propadem hodnoty majetku, zatímco odměny řídících pracovníků ve finančním sektoru neustále šplhaly ještě určitou dobu vzhůru, zjevně bez vztahu k realitě.

V roce 2007 měli výkonní šéfové S&P 500 v průměru 10,5 milionu USD (zhruba 344násobek platu amerických pracujících). Manažeři 50 nejvýznamnějších investičních fondů a akciových fondů měli v průměru každý 588 milionů USD (19 000krát tolik, co běžný pracovník). V roce 2007 vyplatilo pět největších firem na Wall Streetu odměny ve výši 39 miliard USD. Ztráty investičních bank poté stát zaplatil z peněz amerických daňových poplatníků.

Současná krize je vyvrcholením 30leté nadvlády ideologie volného trhu, porůznu nazývané neoliberalismus, ekonomický liberalismus, ekonomický fundamentalismus, thatcherismus nebo washingtonský konsenzus v přístupu k ekonomice. Stěžejní myšlenkou této ideologie je, že činnost vlády by měla být omezena a na konec nahrazena tržními silami.

S krizí neoliberalismu začala být role státu opět uznávána jako zásadní. Stát je primárním činitelem, který reagoval na tři zřejmé oblasti současné krize: záchranou soukromého finančního systému před kolapsem; poskytnutím přímých podnětů reálné ekonomice kvůli zhroucení soukromé poptávky; navržením národního a mezinárodního systému regulace, v němž bude mít vláda konečnou zodpovědnost za určení a prosazování jeho pravidel. Prvním krokem k udržení důvěry a obnovení likvidity koncem roku 2008 bylo poskytnutí jednoznačné garance vkladů do tradičních finančních institucí.

Ochota veřejnosti, vyjádřená prostřednictvím jednotlivých vlád, přijmout případné s tím spojené závazky, odhaluje obecně uznávaný názor, že stabilita bankovního systému je veřejným statkem sama o sobě. Jak poznamenal Keynesův životopisec Robert Skidelsky: „Když přišel rozhodující okamžik, zjistili jsme, že daňoví poplatníci národa stále stojí za bankami a národní řízení insolventnosti je důležité.“ Vlády následně předvedly ochotu podniknout nebývalé intervence na soukromých úvěrových trzích a zapojily se konkrétně do kapitalizace bank, přímého nákupu bankovních a korporačních obligací, vytvoření účelově založených nástrojů pro sdílení rizik se soukromými finančními institucemi, a do hlavních záruk pro podporu mezibankovního půjčování. Ve Spojených státech se záchrana Citigroup a Bank of America de facto rovná zestátnění. To následovalo po uvalení nucené správy na Fannie Mae (Federal National Mortgage Association, FNMA) a Freddie Mac (Federal Home Loan Mortgage Corporation) a faktického znárodnění AIG, největší pojišťovací společnosti na světě. Opět byl k záchraně povolán stát, ne nespoutané tržní síly.

Při navrhování aktivních opatření ke stimulaci poptávky je tudíž nutné zdůraznit ústřední princip keynesiánského řízení ekonomiky: potřebu vyvážit rozpočty v průběhu ekonomického cyklu. Selhání v tomto směru, spolu s přehnanou tolerancí inflace, do značné míry přispělo k pádu keynesiánského řízení ekonomiky na počátku sedmdesátých let. Nárůst veřejných investic a přímé převody domácnostem budou stimulovat ekonomiku, ale bude třeba za ně v budoucnu, až se obnoví ekonomický růst, zaplatit.

Vyvstávají tři hlavní zásady: zaprvé, národní finanční trhy vyžadují účinnou národní regulaci; zadruhé, globální finanční trhy vyžadují účinnou globální regulaci, i kdyby jen proto, že kvantum světových finančních transakcí je nyní schopné zdolat jakoukoli osamoceně stojící národní ekonomiku; a zatřetí, prostředky pro dosažení účinné regulace v obou případech mohou podat jen navzájem spolupracující národní vlády. Nenabízí se žádné řešení ze soukromých finančních trhů, které by se vypořádalo s rozsahem a složitostí celosvětové systémové nestability, jíž nyní čelíme.

Skupina ekonomicky nejvýznamnějších zemí světa G20, jež se na tvorbě hrubého domácího produktu celé planety podílejí asi z 85 procent, letos vypracovala mechanismus, který má včas odhalit nerovnováhu v globální ekonomice a zabránit vzniku dalších krizí. U sedmi zemí, které skupina považuje za systémově důležité, budou sledovány hlavní ekonomické charakteristiky, především úroveň zadlužení a obchodní bilanci. Dohoda předpokládá, že uvedené charakteristiky podrobně prozkoumá Mezinárodní měnový fond, který pak určí, zda politika dané země ohrožuje globální ekonomiku. Pokud zjistí, že ano, pak bude usilovat o změnu.

Zde ale patrně bude i největší úskalí celé snahy, protože doporučení, která z těchto zkoumání vzejdou, nebudou závazná a nijak vymahatelná. Sedm zemí bylo vybráno podle toho, že představují více než pět procent hrubého domácího produktu celé G20, z čehož pramení jejich důležitost. Nejvýše na seznamu jsou Spojené státy, pro které je největším problémem vysoké zadlužení, a Čína, která vytváří vysoké obchodní přebytky a má také zdaleka nejvyšší devizové rezervy. Seznam doplňují Francie, Německo, Velká Británie, Japonsko a Indie.

Podle francouzské ministryně financí Christine Lagardeové, která skupině G20 předsedá, dohoda představuje obrovský pokrok na cestě k vyrovnanějšímu růstu světové ekonomiky. Do budoucna se mechanismus nebude automaticky omezovat pouze na sedm největších zemí, pokud to bude třeba, kontrole hlavních ekonomických charakteristik podle ní budou podrobeny i další. Skupina se na podobě mechanismu, který má fungovat jako systém včasného varování, dohodla po měsících rokování. Hlavně Čína měla obavy, že snaha o vytvoření takového systému je zaměřena proti ní a že se členové G20 budou snažit Peking dotlačit ke změně politiky stanovení kurzu jüanu. Čína odolává požadavkům, aby uvolnila kurz své měny jüan a nadále chce prosazovat jen jeho pozvolný růst. [4]

Pohled Simona Johnsona

Amerického ekonoma a bývalého pracovníka Mezinárodního měnového fondu. Simona Johnsona označil britský měsíčník Prospect za člověka, který nejpodstatněji posunul diskuzi o současné finanční a ekonomické krizi. [5] Je faktem, že čte-li člověk jeho názory, jako kdyby se mu otevíral výrazně nový pohled na aktuální ekonomické problémy. Domnívá se, že krize ještě neskončila, [6] protože jak George Bush, tak Barack Obama nezvolili nejvhodnější opatření a situaci jen zhoršili. Bankéři se nyní cítí nedotknutelnější než dříve, jsou přesvědčeni, že je vláda nenechá padnout, bude se bát ohrožení ekonomické a společenské stability a zaplatí proto jejich ztráty z peněz daňových poplatníků. Firma, která nemůže padnout, nemá podle něho vůbec existovat. Bankroty musí být přirozenou hrozbou pro každou firmu, jinak půjdou do nezvládnutelných rizik. Banky proto neměly být sanovány, ale projít řízeným bankrotem. Johnson proto doporučuje rozdělit velké banky a firmy na několik menších. Připravit zákon, který by byl stejně účinný jako dávno přijatá protimonopolní legislativa, která se osvědčila a nikdo proti ní nic nenamítá. Žádná banka v USA by neměla mít větší aktiva než 3 % HDP (dosavadní Riegel-Neal Act z roku 1994 povoluje 10 %). Např. na Islandu byly banky s aktivy přes 100 % HDP země, a proto byl jejich pád tak krutý, dluhy v zemi přesáhly pětiletý HDP.

Johnsonovy jakkoli radikální názory nezůstávají neoslyšeny. Barack Obama podle listu Wall Street Journal [7] zvažuje zavést zvláštní daň právě pro velké banky. [8] Chtěl by tím získat až 120 miliard USD a posílit americký deficitní rozpočet. Přispělo by to k uklidnění veřejnosti, která je znepokojena velkými výdaji na sanaci bank, aniž by byli podstatně postiženi jejich vlastníci a manažeři, zvláště v těch bankách, které pomoc ještě nevrátily. Většinu ze 700 miliard USD programu TARP však banky již splatily, Obama chce zpátky všechny peníze, vyzval Wall Street, aby proto snížil prémie vrcholovým bankovním manažerům. Navrhovaná daň má být placena minimálně po dobu deseti let, ale možná i déle. Jeho záměr přijal velmi pozitivně Mezinárodní měnový fond. Americká vláda nezůstala jen u toho, zřídila komisi pro vyšetřování finanční krize a začala

vyšetřovat šéfy největších bank na Wall Streetu, aby zjistila její příčiny. Vyšetřovaní sice bránili vysoké odměňování, ale zároveň připustili nutnost regulace. Vyšetřováno má být několik stovek lidí.

Nezůstalo se ale jen u toho, má se omezit velikost a spletitost velkých finančních institucí a jejich aktivit. Má se tím předejít k deviacím, které způsobily finanční a ekonomickou krizi. Jedním z opatření má být omezit možnost obchodování s majetkem komerčních bank, aby se oddělily od investičních. Nesměly by ani vlastnit tzv. *hedge fondy*, které jsou méně regulovány a jejichž prostřednictvím svěřují majetní klienti své peníze rizikovějšímu investování. Nebudou-li zavedena tato opatření, nelze vyloučit, že dříve nebo později dojde k dalšímu a ještě katastrofičtějšímu zhroucení finančního systému. Na druhé straně Obama neváhal uvolnit 100 milionů USD a přislíbil v budoucnosti další na pomoc zemětřesením zničené Haiti a vyslat tam záchranné a vojenské jednotky, podobně pomohly Spojené státy i Japonsku.

Z dvou příkladů je patrná rozdílnost přístupů k řešení finanční, ekonomické a následně sociální krize a je věcí diskurzu a následně politického strategického rozhodnutí jak krizi řešit.

V ekonomických studiích i v publicistických textech v těchto souvislostech se objevují varování, že překonávaná finanční a ekonomická krize může znovu nabrat na síle, vstoupit do druhé etapy nebo dokonce vypuknout krize nová, která by měla především charakter krize potravinové. Ostatně jedním z významných faktorů, možná nejdůležitějším, probíhajících událostí v arabském a přilehlém světě je právě nedostatek, resp. rychlé zvyšování jejich cen v jednotlivých zemích v průměru o 20 až 30 %.

Religiózní bezpečnost

Mé knihy jsou prodchnuty křesťanskými principy, ale jsem ateista.
Nemůžeme sprovodit ze světa náboženství, ale můžu a musím je kritizovat.
Není ve mně žádná posedlost, jen myslím na mnoho milionů obětí
náboženské netolerance. A ta je nejhorší ze všeho...

José Saramago,
nositel Nobelovy ceny za literaturu

Mezi bezpečnostní hrozby patří i nejrůznější ideologie, např. v politické oblasti krajně pravicové či krajně levicové, nacionálně determinované a v obecně ideové oblasti ideologie náboženské vyznávané fundamentálně a prosazované militantně, včetně využívání terorismu jako nástroje prosazovaní příslušné religiozity, jak je to patrné např. u fundamentální islámské víry. Někteří autoři dokonce považují zvláště monoteistická náboženství, jako je právě islám ale i křesťanství, za hlavní bezpečnostní hrozbu lidstvu. [9] Nedomnívají se, že fundamentalismus je jen deformací jinak pozitivně působícího náboženství jako např. Dinesh D'Souza a Terry Eagleton. [10]

Příčinou je na jedné straně soudobý terorismus a ochota z nábožensko-ideologických důvodů obětovat vlastní život a použít i zbraně hromadného ničení. Paradoxem, neméně tragickým, je, že např. při aktivitách al-Ká'idy přichází podle studie Smrtící předvoj o život osminásobný počet muslimů než ostatních obětí. [11] Na druhé straně je ničivý i způsob odvety přijatý prezidentem Georgem Bushem st., který byl v tomto úsilí podporován fundamentálně a militantně orientovanými představiteli křesťanství.

Nejde však jen o konfrontaci islámu a křesťanství, ale jak uvádí Tomáš Hříbek, „… kromě globální konfrontace mezi křesťanstvím a islámem jsou zde i další nábožensky motivované konflikty současnosti: mezi šíity a sunnity v Iráku; mezi židy a muslimy v Palestině; mezi muslimy a hinduisty v Kašmíru; pravoslavnými křesťany a muslimy v bývalé Jugoslávii či bojem mezi protestanty a katolíky v Severním Irsku". [12] I např. buddhisté podpořili za druhé světové války japonskou genocidu Číňanů.

Nejde proto z bezpečnostního hlediska jen o terorismus, ale i nábožensky a etnicky determinované čistky a prosazování náboženských zvyklostí i do života sekularizovaných společností, jak na to upozorňují Richard Dawkins, [13] Daniel C. Dennett, [14] a zvláště Christopher Hitchens. [15]

I u nás si odborníci na tuto problematiku nebezpečí religiózní bezpečnosti uvědomují. Např. religionista a docent na katedře psychosociálních věd a etiky Husitské teologické fakulty a na katedře religionistiky Evangelické teologické fakulty Univerzity Karlovy Zdeněk Vojtíšek ve své úvaze o prognóze do roku 2009 napsal: „Mírné zviditelnění patrně způsobí odmítavou reakci a zrychlí tak tendenci ve směru nového ateismu… Půjde o aktivismus přesvědčený, že náboženství (zvláště monoteistická) podněcují k násilí a bez nich by bylo možné dosáhnout klidnějšího světa." [16] Je však přesvědčený, že zatlačování náboženství vede k obranným reakcím vyúsťujícím v krajním případě až k fundamentalismu. Nevěří však, že by došlo k posílení sektářských skupin. [17] Spíše posílí víra v kosmické duchovní energie, aury, minulé či budoucí životy, věštební metody, síly jing a jang, telepatické kontakty s mimozemšťany apod. Tedy půjde o ateismus v podobě „víry" v cokoli, pokud to nebude náboženské. [18]

Hledáme-li příčiny, jednu z nich nabízí Martin Vopěnka v příloze Salon deníku Právo: „… svým myšlením brázdíme prostor i čas bez fyzikálních omezení. Nejenže si vybavujeme, co bylo, ale představujeme si dokonce, co bude. A představujeme si, jaké je to právě teď v odlehlých končinách vesmíru, odkud k nám letí informace miliardy let… kdyby bylo našeho myšlení a cítění odvoditelné jen z hmoty, nemohlo by se přece hmotě takhle vzepřít; muselo by respektovat její zákony. Musí tady existovat ještě pátý rozměr – rozměr ducha. Přičemž život vzniká na spojnici hmoty a ducha, odehrává se v našich hmotných tělech, ale myšlením tuto hmotnou předurčenost prolamujeme. To v čem žijeme, není čtyřrozměrný prostor, ale pětirozměrný časoduchoprostoru." [19]

Člověk je tedy schopný nejen adekvátní reflexe reality, ale ve svém myšlení jít za ní včetně kreace bohů nejrůznějšího typu, aby na konec jejich existenci a uctívání materializoval v budování chrámů, provozování rituálů a v obraně svého náboženského výtvoru i za cenu života jiných i vlastního. V islámu je např. živá myšlenka, že největšími jeho nepřáteli, které je třeba až vyhubit, jsou ateisté.

Ukazuje se, že nebezpečí religiózních hrozeb není často sociálně determinované. Např. nigerijský atentátník Omar Farúk Abdul Mutallab je z bohaté rodiny, jeho otec je bankéřem a byl o ministrem. Třiadvacetiletý mladík se stal radikálem pod vlivem duchovních v londýnské mešitě. K radikalismu však tíhl již jako středoškolák v internátní škole v západoafrickém Togu. Průběh jeho letecké přepravy z Nigérie do Detroitu byl provázen mnoha až podezřelými pochybeními. Generál Andor Šándor k tomu napsal: „Tento případ je v řadě dalším, který však dokazuje, že ideologie džihádu islámských fanatiků nachází nezmenšenou podporu potenciálních teroristů kdekoli." [20]

Nejvážnější je, že terorista nebyl osamělým aktérem, jak se původně předpokládalo, ale přiznal se ke spojení s al-Ká'idou. K tomu se přihlásila i jedna z jejích regionálních

větví na Arabském poloostrově, která jej na útok připravila i vybavila plastickou trhavinou PETN s chemickou roznětkou, které letištní rentgeny nejsou schopny odhalit (byla již použita při neúspěšném atentátu na náměstka saúdského ministra vnitra Mohammeda bin Najífa, který má na starosti likvidaci al-Ká'idy). Tuto větev ovládají i bývalí vězňové z americké základny Guantánamo na Kubě, kteří prošli nápravným programem v Saúdské Arábii a poté byli propuštěni na svobodu. K útoku jsou připraveni další teroristé. Podle Scotland Yardu jde o 25 mladých britských extremistů somálského a pákistánského původu. Útok se zdůvodňuje jako reakci na letecké útoky proti muslimským „bojovníkům" v Jemenu.

Tato země se skutečně po Iráku a Afghánistánu stala třetím ohniskem napětí, kde proti teroristům zasahují spolu s jemenskými ozbrojenými silami i příslušníci americké zpravodajské služby, kteří je školí v boji proti teroristům. Jsou sem vysílána i speciálně vycvičená komanda. Na tuto činnost vyčlenilo ministerstvo obrany USA 70 milionů USD. Lze to považovat za příklad nové preventivní bezpečnostní strategie v boji proti terorismu. V Jemenu také po vypuknutí arabské krize došlo k nejvážnějším protivládním nepokojům. Podobně si Američané musí počínat i v Pákistánu, kde jednotliví příslušníci armády, police a zpravodajských služeb spolupracují s extrémisty.

Mutallabův případ označil americký prezident Barack Obama za systémové selhání a vedl ke zpřísnění bezpečnostních opatření na letištích a k dalším opatřením, [21] což je vedlejším cílem podobných útoků. Došlo k zavedení skenerů, přičemž pořizovací hodnota jednoho je přes milion Kč. Paříž požaduje osobní údaje při nákupu letenky a předává je francouzské policii.

K budoucnosti islámu se vylovil i bezpečnostní expert generál Andor Šándor: „Jedno je však jisté. Islám tu bude. Bude náboženstvím, které bude vyznávat mnohem více lidí než dnes, a to i v Evropě, a navíc Evropany samými. Budou existovat muslimské menšiny v evropských zemích. Budou však početnější. Ve *své* demokratické západní zemi budou stále více zasahovat do společenského a státního zřízení. I ti, kteří se narodí letos, budou mít už volební právo. To bude nepochybně vyvolávat společenská tření, jejichž řešením v rámci politické korektnosti bude i nátlak na zříkání se vnějších křesťanských symbolů. Za to budou muslimové častěji a naléhavěji vyzýváni, aby se zbavili svých. Řada radikálních islámských skupin, jejichž cílem je vytvořit celosvětový islámský chalífát, bude pokračovat v argumentaci, že lékem na všechny choroby západní společnosti je islámské právo šaría. Muslimské většiny v zemích vyznávajících islám nebudou o nic tolerantnější k náboženským menšinám… Islám jako celek bude stále postrádat vrcholnou náboženskou autoritu, která by závazně kodifikovala výklad koránu, především těch částí, které jsou zneužívány extremisty k ospravedlnění násilí. Připusťme, že za této situace se nepodaří, což považuji osobně za pravděpodobnější, účinně potlačit radikální islámská hnutí se všemi jeho násilnými projevy orientovanými proti západnímu světu a jeho způsobu života. Co tedy v budoucnu můžeme očekávat?" [22]

Ukazuje se však, že Američané – bez ohledu na 11. září 2001 – dokáží zatím lépe integrovat muslimy než Evropané. „Evropě, kde dnes negativní stereotyp muslima jakožto nebezpečného cizince zaujal mentální a emocionální prostor, který v předchozích staletích patřil k negativnímu obrazu Žida, americký příklad nepřímo adresuje otázky, jež nelze ignorovat. Jak je možné, že se v USA daří muslimské imigranty a jejich potomky bez větších problémů integrovat, zatímco v Evropě se zdá situace o poznání

složitější? Jak je možné, že v Evropě provází stavbu mešit masové vášně, zatímco v Americe se nad existencí více než tisícovky mešit, modliteben a muslimských center nikdo nepozastaví?“ [23]

Odpověď není složitá, Spojené státy jako „melting pot“ jsou historicky připravené integrovat nejrůznější etnika. Stěhují se sem také mladší, vzdělanější, jazykově připravenější, kvalifikovanější a pracovití, a tím i lépe zaměstnavatelní muslimští migranti než do Evropy, kam směřují především ekonomičtí migranti. Muslimské ženy v USA mají vyšší vzdělání než muži a jsou mimořádně emancipované.

Touto problematikou se cílevědomě zabývá i Evropská unie. Státy vůči migrantům mimo jejich odmítnutí mohou zaujmout v podstatě tři strategie: izolovat je (tedy umístit v podstatě do ghett), asimilovat je, tj. integrovat je bez zachování jejich etnické identity, nebo je integrovat se zachováním jejich identity, což je i cílem. I když bývalý eurokomisař pro tuto problematiku Vladimír Špidla tvrdí, že v praxi se rozdíl mezi asimilací a integrací smazává.

Nejde jenom o religiózní příčiny

Zatímco Mutallab byl označen jako systémové pochybení, stejně flagrantní případ zabití sedmi amerických zpravodajců včetně velitelky základy trojnásobným agentem v Afghánistánu tak označen nebyl, ačkoli je stejně závažný. Není přece v žádném případě možné, už z hlediska utajení, aby agent zpravodajské služby se mohl setkat se sedmi profesionály zpravodajské služby. Tady se zřejmě projevuje jistý amatérismus v práci s lidskými zdroji. Americké služby jsou známy obrovskými technickými možnostmi, ale malou schopností verifikace technických poznatků prostřednictvím lidských zdrojů. Navíc lze s vysokou mírou pravděpodobnosti předpokládat, že Američané, věrni svému neoliberálnímu náboženství, přeceňují loajalitu lidských zdrojů založenou na materiálních výhodách resp. na penězích. Tento agent byl primárně muslim a jeho spolupráce s Američany pravděpodobně řízená. Americké zpravodajské služby, nejspíš pro svou četnost, a tudíž svízelnou koordinovanost, se potýkají obecně s vážnými problémy, jak pokud jde o pravdivost získaných poznatků, tak způsob práce založený ve srovnání s britskými zpravodajskými službami především na krátkodobém úspěchu. Práci příliš nezlepšilo ani zřízené protiteroristické centrum.

Jiným příkladem je poprava britského občana pákistánského původu a islámského vyznání Akmala Shaikha v Číně za pašování 4,5 kg heroinu. Od roku 1951 se Evropanovi v této zemi nic takého nestalo, čínské vedení vždy bralo ohled na případné protesty. Objektivně nelze u nás posoudit, zda tento manažer londýnské taxislužby toužící po pěvecké kariéře byl obětí komplotu či jako mentálně postižený, resp. duševně labilní neměl být trestán vůbec. Protesty rodiny i britské vlády jsou pochopitelné, je to proti duchu evropské justice i etiky. K protestu se proto přidala i Evropská unie. Je ovšem faktem, že trest smrti je v asijských právních systémech stejně jako ve Spojených státech běžný, vychází z tisíciletě či staleté tradice. Rozdíl ovšem je v praxi soudních jednání a vykonatelnosti rozsudku. Čínský krok je v této souvislosti hodnocen jako výraz sebedůvěry, sebevědomí a sebejistoty, je signálem, že Čína svůj právní systém považuje za stejně oprávněný, jako jsou jiné právní systémy. Je také odhodlána jako jiné asijské státy jej praktikovat i ve vztahu k cizincům. I když jsme přesvědčeni, že evropská tradice je humanističtější, v Asii takový názor nepřevládá.

Je zřejmé, že tento fenomén vyžaduje celosvětový diskurz. Téma je v podstatě stále na programu. Hned první den nového roku 2010 se somálský radikální islamista pokusil zavraždit dánského karikaturistu Kurta Westergaarda, autora karikatury proroka Mohameda s kouřící bombou na hlavě. Petr Uhl k tomu napsal: „Společnostem a státům založeným (částečně) na islámském právu je třeba trpělivě vysvětlovat, že laický stát nemůže trestat za karikatury a že hanobení náboženství, v Evropě často křesťanského, nesmí být trestným činem. Ve společnosti, ve školách i v církvích by ale stát měl podporovat nejen toleranci, ale přímo respekt ke všem náboženstvím a k jeho prorokům. Mohameda nevyjímaje.“ [24]

K religiózní problematice jako potenciální i faktické bezpečnostní hrozbě je však nutné uvést, že církve jsou a budou součástí moderního státu a jejich představitelé i věřící citlivě vnímají analýzy, které by mohly být vykládány jako obecná hodnocení a přístupy. V každém náboženství se najdou extrémní směry i sekty, které se ve fázi společenské krize aktivizují, a právě na ně by bylo nutné se zaměřit. To neznamená vést obecně protináboženský boj, naopak v zájmu religiózní bezpečnosti se lze opírat i o pozitivní stránky náboženství a činnosti církví, které v mnoha společnostech převažují.

Proto se ozvali kritici posuzování religiozity jako hrozby. [25] Kritizován je zejména Richard Dawkins za nepochopení obsažené v knize Boží blud, že věda a náboženství se vzájemně prolínají. S čímž je možné také nesouhlasit. Bez ohledu, že řada vědců jsou věřícími. Těžko prochází i kompromis, kdy křesťanství přizná tělesnost lidské existence, ale existenci lidské duše přisuzuje Bohu. Nic na tom nemění ani fakt, že si věda zatím příliš neví rady s lidským duševnem.

Moderní východisko nabízí Petr Drulák [26] interpretací Kunderovy eseje Rideau (Opona), v níž uvádí: „Osvobodit velké lidské konflikty od naivní interpretace, která v nich vidí pouhý boj dobra se zlem, pochopit je ve světle tragédie, to byl nesmírný výkon ducha; odhalil fatální naivitu lidských pravd; naučil člověka být spravedlivý k nepříteli.“

Kundera myšlenku konkretizuje Hegelovou interpretací Antigony. Její bratři Polyneikos a Etheoklos se v boji o vládu na Thébami zabijí. Nový král Kreón přikáže, že Polyneikos nesmí být pohřben, protože se v boji spojil s Athéňany, čímž se dopustil zrady obce jako nejvyššího možného zločinu. Antigona však svého bratra pohřbí. Dává přednost sesterské povinnosti vůči bratrovi před obcí a přijde o život. Drulák z toho vyvozuje poselství pro politiku: „Nový prezident Obama si je těchto úskalí vědom. Jeho životní zkušenost ho patrně otevřela vědomí tragična. Odmítá proto předchozí černobílá schémata, americkým rivalům přiznává právo na jejich pravdu a snaží se s nimi hledat společnou řeč. Leckomu však chybí falešná jistota Bushova morálního kompasu. I v české politice měl řadu příznivců. Před několika lety varoval jeden člen české vlády před tím, že bychom se neměli pokoušet teroristy chápat, ale prostě přijmout, že jsou zlí, a podle toho s nimi jednat. Řada jiných uvažuje stejným způsobem o Rusku a Obamovi vyčítají, že Česko a střední Evropu zaprodal.“

Argumentaci je možné najít i v jiných textech. Např. když se u nás známého francouzského historika Ernesta Denise při obhajobě jeho dizertační práce jeden profesor zeptal, zda si uvědomuje, že by v 15. století byl za obhajobu husitství ničící kulturní hodnoty na půdě této univerzity upálen, Denis mu odpověděl, že jim právě děkuje, proč není upálen nyní. A zůstaneme-li u Francouzů, tak údajně nebránili za druhé světové války před Němci Paříž proto, aby zachránili její kulturní památky; Poláci Varšavu bránili, o památky přišli, ale způsobili nacistům větší škody než Francouzi. [27]

Kybernetická hrozba a možnost kybernetické války

Bezpečnostní hrozba útoku na počítačovou síť a na internet je v centru pozornosti již řadu let. Zesílila zejména po útoku na internetovou síť v Estonsku a na webové stránky Bílého domu a lotyšského prezidenta Valdise Zatlerse. Útoku hackerů v Estonsku se roku 2007 zúčastnilo cca milion počítačů s pirátským softwarem. Byla to údajně odplata za rozhodnutí odstranit z hlavního náměstí v Tallinu pomník sovětských vojáků padlých při osvobození Estonska ve druhé světové válce. Podobný útok se rok poté odehrál proti litevské státní správě. Týž rok hackeři odstranili na den webové stránky gruzínského prezidenta Saakašviliho. Útoky se nevyhnuly ani naší zemi. Koncem roku 2010 hackeři mnoha tisíci fiktivních objednávek vyřadili objednávkový systém České pošty právě v době, kdy byla zahlcena předvánočními nákupy. Piráti zablokovali i jiné systémy počítačů a odcizili cenné informace mnoha institucí včetně vládních. Následkem by mohl nakonec být i např. *blackout.* Zkušenosti s ním mají po přetížení elektrické sítě jak ve Spojených státech a v Jižní Koreji, tak z podobných energetických důvodů v Evropě. [28] Stát se to může i v daleko katastrofálnějším rozsahu, než se stalo dosud. Nemluvě o využívání moderních technických schopností ke špionáži. Američané již tuto bezpečnostní hrozbu vzali vážně, v Evropě zatím dostatečně ne.

Je třeba rozlišit pojem kybernetická hrozba a kybernetická válka: **Kybernetická hrozba** je potenciální příčina nežádoucí události v kybernetickém prostoru, která může mít za následek poškození systému a jeho aktiv, např. zničení, nežádoucí zpřístupnění (kompromitaci), modifikaci dat nebo nedostupnost služeb. [29] **Kybernetická válka** je již konkrétní realizace nežádoucích událostí v kybernetickém prostoru za použití počítačů a internetu, a to především formou kybernetického útoku.

Spoluautor britské bezpečnostní zprávy G. Day před kybernetickou hrozbou vyúsťující v kybernetickou válku varuje: „Jít do války vyžaduje miliardy dolarů, pro kybernetickou válku většina lidí najde snadno zdroje.“ [30] Ve zprávě se kybernetická hrozba považuje za vážnější než jaderný úder. Platí tu zákonitost, že čím moderněji je země vybavena, tím nebezpečnějšímu riziku je vystavena. Zároveň samozřejmě může i takovou válku vést sama, resp. se jí při příslušné pozornosti bránit. Není neznámou věcí, že jsou země, které se na takový útok připravují. Mohlo by tu dojít i ke vzájemného a nebezpečnému soutěžení. K obraně se zatím připravují jen USA, Rusko, Čína, Izrael a Francie. Na útoky či protiútoky je připravena Čína, Severní Korea, Jižní Korea, Německo a Francie. [31] Zkušenosti s využitím praktik kybernetické války získali i Američané při ochromení irácké obrany v Iráku. Výhoda západní vyspělé techniky se však nyní stala spíše nevýhodou. Chybí zejména možnost identifikace nepřítele. V Evropské unii se sice tato agenda již na pořad dostala, ale ne v takové intenzitě jako v uvedených státech.

Pokud jde o Evropskou unii, obecně lze říci, že postupně dohání skluz ve schopnostech reagovat na kybernetické hrozby pro kritickou infrastrukturu jednotlivých států EU. Některé státy EU se postupně stávají dokonce partnery USA při výzkumu a vývoji nových technologií, včetně ČR. [32] Globální rozměr kybernetické války i charakter protiopatření, která přesahují informační území jednotlivých států, si vynutily pro oblast kybernetické obrany EU zřízení agentury ENISA, [33] která se identifikací digitálního protivníka zabývala (např. materiál Good Practices on Reporting Security Incidents). Kromě toho se výrazně zvýšily i aktivity jednotlivých států EU v kybernetické bezpečnosti. Např. v průběhu roku se objevilo několik tiskových zpráv o tom, že armáda Velké

Británie, Německa, Polska a dalších států vytvářejí speciální kybernetické jednotky a provádějí nábor IT specialistů. Na výstavě EOROSATORY 2010 Francie dokonce oznámila, že zahájila vývoj tzv. digitálních zbraní.

Podle zprávy společnosti McAfee jsou velké země zapojeny v „kybernetické studené válce" – navzájem se špehují a testují své sítě přípravách v na válku po internetu. Mezi tyto země lze podle McAfee zařadit USA, Izrael, Rusko, Čínu a Francii. Studii vedl bývalý poradce Bílého domu pro otázky národní bezpečnosti Paul Kurtz a přispělo do ní více než dvacet expertů z oblasti mezinárodních vztahů, národní bezpečnosti a internetové bezpečnosti. Obavy z kybernetických útoků na vládní systémy existují již mnoho let. Experti nově popisují trend, kdy se jednotlivé země snaží zjistit co nejvíc informací o systémech jiných zemí a tyto země v kyberprostoru také napadnout.

„I když jsme zatím nebyli svědky opravdové kybernetické války mezi velkými zeměmi, snahy států o vytvoření schopných týmů lidí, kteří by tyto útoky mohli podniknout, jsou čím dál větší a značí, že kybernetická studená válka již začala," píše se ve zprávě *Virtually Here: The Age of Cyber Warfare* od McAfee s tím, že válka po internetu může brzy započít. „Během dalších 20 až 30 let se kybernetické útoky stanou běžnou součástí válek," říká William Crowell, bývalý vysoce postavený pracovník americké státní agentury NSA. Bude zejména chybět rychlá možnost identifikace nepřítele.

Stejně tak ovšem představuje bezpečnostní hrozbu i neregulovaná ekonomika a spekulativně fungující bankovní systém.

Na tuto problematiku se zaměřil projekt bezpečnostního výzkumu Ministerstva vnitra **Problematika kybernetických hrozeb z hlediska bezpečnostních zájmů České republiky** (VD2007010B01), který byl zahájen v červenci 2007 a trval do konce roku 2010.

Jedná se o projekt, jehož záměrem byla analýza stávajícího globálního informačního prostoru, stavu jeho ochrany a navržení nových možností a forem ochrany počítačů a počítačových sítí v České republice před kybernetickými hrozbami (včetně prevence, detekce a monitorování útoků a možností odstraňování jejich následků).

Na projekt byly alokovány prostředky o celkové výši 16 miliónů Kč z rozpočtu Ministerstva vnitra. V příslušném výběrovém řízení zvítězilo konsorcium, které se skládalo ze zástupců několika fakult Univerzity Karlovy, Českého vysokého učení technického, sdružení CESNET a společnosti NESS Czech.

Mezi uskutečněné a připravované výstupy projektu mimo jiné patří:

- Analýza připravenosti České republiky na aktuální kybernetická ohrožení (vymezení základních termínů a skutečností, legislativní a organizační rámec, analýza sociálně-psychologických profilů populace kyberprostoru, shromáždění základních statistických údajů, základní zjištěné slabiny).
- Zmapování stávajícího stavu a předpokládaného rozvoje struktury a penetrace internetu a navázaných sítí v České republice.
- Návrh technických, organizačních a případně legislativních opatření, potřebných k zlepšení situace v oblasti boje s kybernetickými hrozbami v České republice.
- Návrh krizového scénáře v případě vážného narušení dané informační infrastruktury.
- Analýza slabých míst a detekce možných způsobů útoků, včetně jejich dopadu na rozsah primárních a sekundárních škod a popis možností boje proti výše uvedeným útokům.

- Zkoumání postupů pro odhalení, monitorování, odražení, vyhodnocování a dokumentaci jednotlivých forem útoků a jejich cílů z hlediska destabilizace komunikačních systémů v České republice.
- Použití automatických vyhledávačů, lingvistických metod a nástrojů sémantických analýz pro detekci závadných stránek a serverů.
- Vývoj software a popis dalších opatření nutných pro analýzu (odvracení) kybernetických hrozeb.
- Návrh standardizovaného prostředí pro forenzní analýzy informatických systémů.
- Zkoumání sociálně psychologického profilu útočníka.
- Provádění specializovaných školení v oblasti boje s kybernetickými hrozbami.
- Příprava souvisejících výukových materiálů (skripta, CD-ROMy, e-learning, výukové programy).
- Popularizace a osvěta směrem k široké veřejnosti.
- Další aktivity podle aktuální potřeby bezpečnostních složek České republiky.

Pro potřeby co nejúčelnějšího směřování projektu byla vytvořena **expertní komise** složená ze zástupců nejvíce zainteresovaných veřejných institucí (policejní útvary, zpravodajské služby České republiky, atd.). Členové komise konfrontovali průběžné výstupy projektu s praxí (např. s ohledem na využívání forenzních nástrojů), a tím je přiblížili směrem k praktické využitelnosti.

Je tedy logické, že na nebezpečí kybernetické hrozby upozorňují jak dokumenty Evropské unie, tak Severoatlantické aliance včetně zprávy týmu Madeleine Albrightové k nové strategické koncepci NATO.

V souvislosti s **přípravou Bezpečnostní strategie ČR 2011** se k problému, jak závažnou hrozbu představují pro ČR kybernetické útoky, vyjádřil i CEVRO Institut. Bezpečnostní strategie 2011, podle jejich pracovního textu, na rozdíl od své předchůdkyně jasně identifikuje kybernetické útoky jako hrozbu pro ČR a její spojence: „Kybernetické útoky jsou stále častější, lépe organizované a mohou způsobit závažné škody státní správě, podnikům, hospodářství a potenciálně také dopravním a zásobovacím sítím a další klíčové infrastruktuře. Případné kybernetické útoky by na bezpečnost ČR mohly mít dalekosáhlé dopady – od možného ohrožení kritické infrastruktury až po únik strategicky důležitých informací a zásahy do informačních systémů státních institucí či strategických podniků a společností, které zajišťují základní funkce státu. Útoky mohou pocházet jak od státních, tak i nestátních aktérů. Závislost na informačních a komunikačních technologiích i vzájemná provázanost systémů zvyšují naši zranitelnost.“ Jako by se s jeho zřízením čekalo, až se stane něco vážnějšího. [34]

Vzhledem k tomu, že v budoucnosti by mohly být kybernetickými útoky vyřazeny i banky, elektrárny, dopravní sítě apod., chystá se Ministerstvo vnitra tomu čelit. Premiér Petr Nečas dokonce podobné útoky svými důsledky srovnává s útoky za pomoci zbraní hromadného ničení. Jsme poslední zemí v EU, která nemá vládní středisko CSIRT (Computer Security Incident Response Team). Opakuji, jako kdyby se čekalo, až se něco stane. I výmluva je typická, na zřízení nejsou peníze. Teprve v poslední době se podařilo získat dvě stě miliónů korun z evropských fondů na zřízení pracoviště, které by dohlíželo na bezpečnost vládních serverů a přenosové soustavy a mělo pravomoc odpojovat nebo i zakázat podezřelé uživatelské sítě a v případě teroristického útoku

ji v souladu se zákonem o krizovém řízení z roku 2000 vypnout i celou, což se ještě nestalo. Jak ale ukázal případ WikiLeaks, nejnebezpečnější mohou být lidé uvnitř vládního systému, kteří dají k dispozici údaje nejcitlivější.

Lobbyismus jako bezpečnostní hrozba

Vláda rozhoduje jako průsečík vlivových sfér. Kolem ministerstev se ustálily lobbyistické a mocenské struktury, bez nichž nelze nic prosadit. Cesta je jen jejich branou. Zatímco za sociálně demokratických vlád za tyto služby platilo ve statisících a milionech, nyní v deseti až stamilionech.

Lobbyismus připívá k vytváření oligarchie: „Ve světě vidíte spoustu různých typů oligarchie. Od chvíle, kdy vznikla v antickém Řecku, se stále proměňuje. Čím je země civilizovanější, tím sofistikovanější je tamní oligarchie. Ta americká nestojí na prvoplánové korupci, jak vidíme v rozvíjejících se ekonomikách. Většina velkých hráčů z Wall Streetu přispívá politikům na kampaně. Mají je tak v hrsti hned ze dvou stran. Potřebují jejich peníze, když se uchází o zvolení. Když už jsou pak v úřadě, nemohou si velké finanční domy nechat padnout, protože by ohrozili ekonomiku. Nerozhodují politici, ale bankéři. A samozřejmě dokážou snadno zabránit reformám, které jdou proti jejich zájmům. Vláda je bezmocná a není ochotna proti nim jít. Finančníci mají také obrovský vliv na utváření ideologií.“ [35]

Jeden z nejzapřísáhlejších představitelů liberalismu a nositel Nobelovy ceny za ekonomii z roku 1995 Robert Lucas přiznal: „V zákopech jsme všichni keynesiáni. Jinak řečeno, když bankéřům a podnikatelům teče do bot okamžitě požadují: Státe, pomoz!“

Lobbismus by si zasloužil rozsáhlejší a samostatnou analýzu. Významně se to ukázalo také v průběhu vládní krize v dubnu 2011. Je a zřejmě bude součástí fungování současného státu, jde o to účinně jej regulovat.

-ar-

Poznámky k textu a literatura:

[1] Blíže viz ZEMAN, P. *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů.* Brno: Ústav strategických studií Vojenské akademie v Brně, 2003.

[2] Konference se konala 23. 3. 2010 v Senátu Parlamentu České republiky za odborné spolupráce výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu.

[3] RUDD Kevin, The Global Financial Crisis, *The Monthly:* Australian Politics, Society & Culture, Feb. 2009, http://themonthly.net.au/monthly-essays-kevin-rudd-global-financial-crisis--1421; česky Kevin Rudd Celosvětová finanční krize, http://www.fontes-rerum.cz/soubory/download/RUDD_clanek_cesky.doc.

[4] *G20 se dohodla na systému včasného varování před další krizí,* ČTK, http://www.novinky.cz/ekonomika/230968-g20-se-dohodla-na-systemu-vcasneho-varovani-pred-dalsi-krizi.html?ref=boxE.

[5] ZLÁMALOVÁ, L. Obří banky a firmy nesmí krizi přežít. Rozhovor se Simonem Johnsonem. *Lidové noviny,* Byznys rozhovor, 9. 1. 2010, s. 16.

[6] Podobný názor napsal i autor. Protože ekonomická krize byla řešena sice keynesiánskými postupy, ale bez zajištění následné kontroly nad tzv. stínovým bankovnictvím a nebankovním sektorem, nad spekulativními, investičními a *hedge fondy*, bez zavedení Tobinovy daně z globálních finančních trhů, podpory mikrobankovnictví, zrušení daňových rájů, bankovního tajemství, kvůli neochotě či neschopnosti přerušit vazby mezi ekonomikou a zločinem apod., znovu převládla neoliberální politika, která vedla k další a hlubší sociální diferenciaci, trvala s následnými sociálními důsledky déle, než se předpokládalo, a za několik let po dalších podvodných aktivitách bankovního sektoru došlo k daleko hlubší

krizi. Viz RAŠEK, A. „*Extremismus nastupuje. Riziková budoucnost: Devět scénářů vývoje české společnosti.*“ Nakladatelství Matfyzpress Praha 2010.
[7] Zdroj: ČTK 12. 1. 2010.
[8] K tomu se např. nyní odhodlalo Německo.
[9] Např. HARRIS, S. *The End of Faith: Religion, Terror, and the Future of Reason.* New York and London: nakladatelství W. W. Norton, 2004.
[10] D'Souza, D. *Křesťanství a ateismus úplně jinak.* Praha: nakladatelství Ideál, Praha, 2009; EAGLETON, T. *Reason, Faith and Revolution: Reflections on the God Debate.* New Haven: Yale University Press, 2009.
[11] *Deadly Vanguards*. Studie Centra pro boj s terorismem při americké akademie ve West Pointu. Studie zachycuje období 2004-2008 a analyzuje 313 teroristických útoků s 3010 oběťmi, ke kterým se al-Ká'ida přihlásila, z nichž 88 % bylo z islámských zemí a jen 12 % ze Západu.
[12] HŘÍBEK, T. Nový ateismus a jeho kritici. *Lidové noviny.* Příloha Orientace. 7. 11. 2009, s. 24.
[13] DAWKINS, R. *Boží blud.* Praha: Academia, 2009.
[14] DENNETT, Daniel C. *Breaking the Spell Religion as a Natural Phenomenon.* New York: nakladatelství Viking, 2006.
[15] HITCHENS, Ch. *God Is Not Great: How Religion Poisons Everything.* New York: nakladatelství Hachette Book Group, 2008.
[16] VOJTÍŠEK, Z. Zůstaneme „věřícími“ ateisty. *MF DNES,* rubrika Názory, 19. 12. 2009, s. A13.
[17] „Celkově bude konflikt mezi většinovou společností a nově vznikajícími protestními náboženskými skupinami (tzv. sektáři) spíše oslabovat. Ve stále různorodější české společnosti bude pro nová společenství čím dál těžší zaujmout.“ Tamtéž.
[18] Tamtéž.
[19] Martin VOPĚNKA, *Právo,* příloha Salon, 20. 8. 2009.
[20] ŠÁNDOR, A. Na osamocené teroristy jsou tajné služby krátké. *Právo* 28. 12. 2009, s. 6.
[21] Prezident Barack Obama nařídil stanovit nová kritéria pro udělování víz; zlepšit technologie bezpečnostních prohlídek na letištích, aniž by ohrozily právo na soukromí a občanské svobody; vyjasnit zodpovědnost jednotlivých bezpečnostních složek při analýze hrozeb; urychlit technologie pro výměnu a zjišťování informací a pro propojování dat; zrychlit distribuci zpravodajských informací a zlepšit vytváření seznamu podezřelých osob; zlepšit výcvik analytiků, kteří sledují protiteroristické hrozby. Zdroj: ČTK 8. 1. 2010.
[22] Rozhovor s Andorem Šándorem: Za dvacet let nebude v Česku téměř jistě bezpečněji. *IDNES.cz,* 11. února 2010.
[23] ČERNÝ, K. Inspirace od amerických muslimů. Orientace/Analýza, *Lidové noviny,* 17. 4. 2011.
[24] UHL, P. Když rouhání není zločin. *Právo*, 4. 1. 2011.
[25] JAROŠ, F. Křižácké tažení nových ateistů. Orientace, příloha *Lidových novin,* 23. 1. 2010, s. 24.
[26] DRULÁK, P. Tragično a politika – kunderovská inspirace. Antigona odchází. Salon, příloha *Práva* 28. 1. 2010.
[27] VOTRUBA, A. Rozskřípaný mýtus Čechů. *Literární noviny*, 4/2010, s. 8-9.
[28] Viz např. RAŠEK, A. Divoké karty jako varovné prognózy aneb Jak by to jinak mohlo být. *Sondy,* 22/2007, s. 15; BALABÁN, M., RAŠEK, A. Divoké karty v budoucím vývoji světové bezpečnosti: Trendy do roku 2040. *Vojenské rozhledy* 2/2008, s. 3-17; BALABÁN, M., RAŠEK, A. Energetický kolaps. *The Science for Population Protection,* 2/2009, s. 7-18.
[29] *ČSN ISO/IEC TR 13335-1,* potenciální příčina nežádoucího incidentu, který může mít za následek poškození systému nebo organizace.
[30] Vzhledem ke vzrůstajícímu významu ochrany dat a systémů byla v červnu 2001 vytvořena pravidelná platforma pro setkání s cíleným zaměřením na problematiku informační bezpečnosti, semináře E-security Pulse. Do konce roku 2003 proběhlo 11 seminářů, kterých se účastnilo v průměru 90 návštěvníků, které specifickou problematikou elektronické bezpečnosti a ochrany dat provázeli zkušení odborníci. Jednoho z těchto seminářů se zúčastni v roce 2003 i Greg Day.
[31] Zdroj**:** CNET, http://news.cnet.com/8301-27080_3-10399141-245.html.
[32] Experti ČVUT spolupracují od roku 1999 s Američany na kybernetické bezpečnosti letecké a námořní dopravy.
[33] *Nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 460/2004* ze dne 10. března 2004 o zřízení Evropské agentury pro bezpečnost sítí a informací.
[34] *Aktualizace Bezpečnostní strategie ČR: zapojení bezpečnostní komunity do tvorby české bezpečnostní politiky*. Seminář II, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 31. 3. 2011.
[35] ZLÁMALOVÁ, L. Obří banky a firmy nesmí krizi přežít. Rozhovor se Simonem Johnsonem. *Lidové noviny,* Byznys rozhovor, 9. 1. 2010, s. 16.